

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Слава тим, хто любить Україну зі зброєю в руках!

Передплатний індекс 33545

МИХАЙЛОВІ ГАВРИЛКУ – 140 РОКІВ!

10 вересня 2022 р. полтавці гідно вшанували Михайла Гаврилку – геніального скульптора, січового стрільця, воював Сірої дивізії, повстанського отамана. Восени 1920 року росіяни спалили його в топці локомотива на ст. Полтава...

Усі без винятку школярі і студенти СРСР знали, хто такий Сергій Лазо. Знали його як “героя громадянської війни”, якого спалили в топці паротяга білогвардійці. Сергія Лазо було гідно вшановано: його іменем названо село, де він народився, залізничну станцію Уссурийської залізниці, де він загинув; у Кишиневі та Владивостоці йому поставлено пам’ятники, у Кишиневі діяв музей Котовського і Лазо. Іменем Сергія Лазо названо села і міста, вулиці та площі в півсхідній частині України, а також райони, перевали, теплоходи. Про нього написано книжки, знято фільми, створено оперу, на його честь складались пісні, випускалися марки та листівки.

“Чи школярі та студенти України знають, хто такий Михайло Гаврилко? – писав я 2011 року в анотації до своєї книги «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею». – Чи знають про нього історики,

мистецтвознавці, професори, академіки, генерали, журналісти чи народні депутати України?.. А це ж видання “Холодного Яру” Юрія Горліса-Горського в Літературному музеї в Києві. Говорив не про книжку, яку представляв, а про книгу, над якою тільки почав роботу, але вже захопився. Того вечора близько сотні прихильників Холодного Яру вперше довідалися про полтавського козака Гаврилку. Вперше. Бо перед тим, як розповісти про нього, я запитав у присутніх:

– Чи хтось знає, хто такий Михайло Гаврилко? Усі промовчали. А в залі зібралася небуденні люди – історики, краєзнавці, вчителі, скульптори, письменники... Книга “Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею” та фільм “Стеком і шаблею” змили вину українського народу за своє безпам’ятство, бо повернули із забуття цього шляхетного чоловіка, геніального митця,

воював і творця українського війська, духовного нащадка Тараса Шевченка та Святослава Завойовника.

10 вересня на Полтавщині в селі Рунівщині (Новоселівська територіальна громада) відбулися урочистості з нагоди ювілею славетного земляка.

Урочисто відкрили гарний пам’ятний знак. Звучали пісні січових стрільців. Заводякою концерту стала бандуристка Юлія Загребі, завідувачка відділу культури Новоселівської громади Полтавської області. Програма була дуже гарна.

Потім почалося мистецько-спортивне свято, у якому взяли участь дуже багато дітей. Я краєм вуха почув, як бібліотекарка Наталка Іванівна, яка в той день виконувала роль розпорядниці, доповідала голові Новоселівської громади Євгенові Бові, що вже роздала 200 порцій кулешу. Але то ще був не кінець...

Раділо серце, що на малій батьківщині Михайла люблять і шанують.

Якби Гаврилку нині опинився в Україні, то порадив би цим величезним зрушенням у психології народу, став би свідком того, що мільйони українців зрозуміли, що росіяни “бити треба”, бо всі вони заперечують право українців на своє національне державне буття.

Понад сто років ім’я видатного митця-воїна залишалося “широко невідоме” навіть у колах української інтелігенції. І ось тепер ситуація змінилася: про Михайла Гаврилку написано книги, знято фільм “Стеком і шаблею”, опубліковано десятки статей, його іменем називають вулиці та школи, встановлюють меморіальні дошки, створюють музеї...

І ось тепер його вшановано на його малій батьківщині. Велика подяка голові Новоселівської територіальної громади Євгенові Бові, завідувачці відділу культури Юлії Загребі, пресекретареві громади Олександрі Шиловій, членові Історичного клубу “Холодний Яр” Юрієві Кулішенку та всім причетним до повернення славетного імені полтавського козака Михайла Гаврилку, який і сьогодні надихає нас на боротьбу проти Росії.

Михайло таки захистив свою Батьківщину.

Вічна йому слава!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр”
Київ – Полтавщина
10 вересня 2022 р.

На світлині – Роман Коваль і нащадки Степана Гаврилка, старшого брата Михайла.

ЮНИЙ ОБОРОНЕЦЬ

На Київщині школяр Богдан Павлов продавав випічку та зібрав кошти на автомобіль для ЗСУ. За це маленького героя нагородили відзнакою “За оборону держави”.

НЕ ШУКАЙТЕ “ХОРОШИХ” РОСІЯН

“Сенсаційна” новина з-за “петербурзьких” депутатів звернулася до Держдуми РФ із закликом висунути обвинувачення проти Путіна у зв’язку із вторгненням в Україну.

Заклик до обвинувачення Путіна пролунав на 196-й день розв’язаної Росією війни. Це по-перше. А по-друге, у чому петербурзькі депутати звинувачують Путіна? У тому, що війна призвела до загибелі працездатних російських громадян. У тому, що війна негативно вплинула на російську економіку. У тому, що війна спричинилася до “мілітаризації” України та розширення НАТО.

Про російську агресію ні слова. Про воєнні злочини РФ ні слова. Про Бучу, Бородянку, Ірпін, Маріуполь, Харків, Оленівку ні слова.

Якби у країні-агресора все йшло за планом, петербурзькі депутати і далі мовчали б. Або слали б тому ж Путіну вітальні звернення.

Але не так сталося, як гадалося.

Вони проти війни не тому, що вона загарбницька, а тому, що програють.

Та я радше повірю в хороших марсіан, бо ті не нападали на мою країну.

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ,
письменник
Київ

НА ЧЕСТЬ СЛАВНИХ ПРАДІДІВ

З метою відновлення історичних традицій національного війська, зважаючи на ефективне виконання бойових завдань, Президент України постановив присвоїти військовим частинам Сухопутних військ ЗСУ почесні найменування:

3-й Окремій танковій бригаді – почесне найменування “Залізна” та надалі іменувати її – 3-тя Окрема танкова Залізна бригада (на честь 3-ї Залізної дивізії Армії УНР Олександра Удовиченка);

61-й Окремій піхотній бригаді – почесне найменування “Степова” та надалі іменувати її – 61-ша Окрема піхотна Степова бригада (на

честь Степової дивізії Костя Блakitного);

68-й Окремій егерській бригаді – почесне найменування “імені Олекси Довбуша” та надалі іменувати її – 68-ма Окрема егерська бригада імені Олекси Довбуша;

110-й Окремій механізованій бригаді почесне найменування “імені генерал-хорунжого Марка Безручка” та надалі іменувати її – 110-та Окрема механізована бригада імені генерал-хорунжого Марка Безручка.

Слава козакам і старшинам Армії УНР!

Слава воїнам ЗСУ!

ВАСИЛЬ ПЕЛЕСЬ – СЛАВА УКРАЇНІ

18 вересня у Дніпровському госпиталі помер легендарний захисник України Василь Пелеш. Україну він захищав ще у 2014 р. в лавах “Айдару”. Тоді, 26 серпня, у важкому бою під Луганськом він зазнав поранення, відтак потрапив у полон.

Коли росіяни побачили на руці татування у формі тризуба, відпиляли хлопцеві руку. Коли відпилювали руку, Василь кричав: “Слава Україні!” Тоді йому було 19 років.

Василь Пелеш був активним учасником Революції гідності.

І СМІХ І ГРІХ

У Парижі російськомовний українець напав на російськомовних українців, бо думав, що вони росіяни. Обидві потрапили в лікарню. Але вони теж думали, що

Коли його на Майдані поранили, рідним нічого не сказав.

На його батьківщині, у Старому Самборі, всі знали і шанували Василя Пелеша.

З початком повномасштабного вторгнення він знову пішов захищати Україну.

На Донеччині дістав поранення в голову. Лікарі боролися за його життя, та марно.

Висловлюємо сердечні співчуття мамі полеглого героя пані Тетяні.

Історичний клуб
“Холодний Яр”

він росіянин, бо теж говорив російською... Французька поліція розкрила цю головоломку, хоча їй було непросто!

Мова таки має значення!

Василь ЧЕПУРНИЙ

У ПОГОНІ ЗА КНИЖКАМИ

Росіяни відзвітували, що затримали на Херсонщині авто українських диверсантів. Як доказ сфотографували “бібліотеку”.

Окупанти відзняли відео, де влаштували спочатку “красиву” погоню за автівкою, а потім нібито розстріляли її. Щоправда, як видно з відео, порожню.

Всередині “знайшли” записану іржаву зброю, звісно ж, “Mein Kampf” німецькою та книгу Романа Ковалю “Чорний Ворон. П’ять біографій”. А ще книгу Ірини Фаріон.

Росіяни свято вірять, що українські диверсанти під час виконання завдання читають книжки, та ще й таких знаменитих авторів!

ЯКЩО ЖІНКА ТЕБЕ ОБІЙМАЄ, ЗНАЧИТЬ ТИ У НЕЇ В РУКАХ

1. Легше ставитись по філософські до речей, ніж до людей.
2. Ненависть ворога не ображає, його ображає жалість.
3. Найнебезпечніша людина для тирана – та, що відповідає за його безпеку.
4. Рай, з якого немає виходу, швидко перетворюється на пекло.
5. Безодня вічності поглинає час, але з часом він виринає знову.
6. Найкраще у світі ілюзій живуть ілюзійні.
7. Якщо ти постійно вибираєш із двох зол менше, значить, ти вже не віриш у свої сили.
8. Мудрий той, хто розумний вчасно.
9. За спину того, кого видно наскрізь, не сховаєшся.
10. Гроші загоюють рани серця і загострюють відчуття життя.
11. Відсутність розуму за мудрими словами не сховаєш.
12. Бог обіцяє рай на небі, а диявол – на землі.
13. Тиран – гарант беззаконня.

14. Творці історичних митів – еліта творців історії.
15. Воля позбавляє розум сумнівів, справжня воля сумнівів не знає.
16. Право – оправа сили.
17. Твоя доля – тінь твоїх думок, а від своєї тіні ти не втечеш ніколи.
18. Посмішка долі дістається тому, хто перший її помітив.
19. Хто не вміє сумніватись в явному, той ніколи не пізнає таємного.
20. Доля правдолюбців не буває щасливою.
21. Не важко переконати себе в тому, що ти вартий найкращого.
22. Всі люди не ідеальні і я часом також.
23. Смерть не остання неприємність у житті. Остання – це коли тебе забувають.
24. Тільки створюючи свою власну реальність, митець вповні реалізує себе.
25. Важко стримати своє слово, коли воно крилате.

Андрій КОВАЛЬ

У ВЕРЕСНІ НЕПОМІТНО МИНУЛО 100 РОКІВ СТРАШНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ

12 вересня 1922 р. в Києві московські кати розстріляли 52 підпільників 8-го повстанського району, а проти ночі на 17 вересня ще 12 осіб.

12 вересня першим розстріляли командувача Північного фронту Сергія Яворського-Карого, за ним – поручника Миколу Якубовича, начальника 8-го повстанського району, який входив до Північного фронту Повстансько-партизанського штабу Юрка Тютюнника. Поручник Якубович готував повстання в Тарашанському, Білоцерківському, Канівському, Сквирському, Звенигородському та Черкаському повітах.

Усправі8-гоповстанськогочокомітету Москва звинуватила 336 осіб, засудила 114 підпільників, стратила 64 особи, переважно представників української інтелігенції, серед них і жінок.

12 вересня 1922 р. комендант Надзвичайної сесії військового відділу КІРПТ Юхим Елькін у рапорті голові Надзвичайної сесії Київського губерньського революційного трибуналу Юхимові Євдокимову доповів, що “згідно з приписом Надзвичайної сесії К.Г.Р.Т. від 11 ч. м. за 75266/8235” він (особисто!) проти ночі на 12 вересня розстріляв таких арештованих:

1. Яворський-Карий Сергій Іванович, 32 р.
2. Якубович-Невідомий-Гайлевич Микола Сергійович, 28 р.
3. Грабовський-Галайда Гаврило Григорович, 26 р.
4. Ратушний Йосип Пилипович, 23 р.
5. Ронський Хрисанф Архипович, 28 р.
6. Дударець Адам Аполлонович, 32 р.
7. Дударець Олександр Аполлонович, 22 р.
8. Кондрат-Шахменко Олександр Семенович, 21 р.

СЛОВО БУНЧУЖНОГО

Цій публікації уже понад 20 років. Тепер Костянтин Рахно – доктор історичних наук. Читати його завжди цікаво, чи то публікації його молодості, чи нинішні, вже шанованого науковця, але такого ж темпераментного і глибокого, як і раніше.

Пише Вам Костянтин Рахно з міста Полтави, бунчужний Полтавського козацького полку Українського козацтва і постійний слухач авторської програми Романа Ковалю “Отамани Гайдамацького краю”. Низький Вам уклін за неї та одноіменну книгу від усіх козацьких нащадків від Дністра до Прометеевих гір. “33 біографії” славних лицарів-отаманів – явище незвичайне в нашій літературі, того ж порядку, що й український “Тихий Дон” – “Холодний Яр” Юрія Горліса-Горського (повна назва книги Романа

9. Крицький-Грива Іван Дорофійович, 22 р.
10. Колесніков-Жансон Степан Михайлович, 28 р.
11. Красильников-Демич Михайло Григорович, 25 р.
12. Чиграй-Воронецький Василь Володимирович, 25 р.
13. Ковтун-Вовчек Микита Павлович, 25 р.
14. Тимченко-Белозоров Дмитро Іванович, 21 р.
15. Тимченко Анастасія Іванівна, 24 р.
16. Поцеля-Поліщук Петро Андрійович, 25 р.
17. Кірсанов Віктор Петрович, 25 р.
18. Козарук Пилип Григорович, 30 р.
19. Черниш Іван Федотович, 22 р.
20. Слюсар-Сорокопуд Григорій Леонтійович, 42 р.
21. Сватко Арсеній Борисович, 25 р.
22. Скотницький Марко Никифорович, 27 р.
23. Ващук-Сокіл Іван Юхимович, 19 р.
24. Титаренко-Свободин Антон Степанович, 25 р.
25. Прокопенко Юхим Степанович, 27 р.
26. Яковина-Степок Степан Кіндратович, 22 р.
27. Ковальський Іван Степанович, 27 р.
28. Вайс Олександр Олександрович, 21 р.
29. Мартиновський Тимофій Іванович, 27 р.
30. Бондаренко Андрій Йосипович, 26 р.
31. Андреев Григорій Андрійович, 34 р.
32. Романовський Борис Антонович, 24 р.
33. Гибултовський Уляна Семенович, 28 р.
34. Тюпа Мефодій Григорович, 26 р.
35. Кравець Наум Йосипович, 20 р.
36. Шельменко-Цимбалюк Ольга Петрівна, 43 р.
37. Безуглий Антон Петрович, 18 р.
38. Завадський Петро Данилович, 24 р.
39. Загаєцький Стратон Арсенійович, 18 р.
40. Іванюта Омелян Якович, 21 р.
41. Мещанок Мусій Никонович, 22 р.
42. Палієнко Ольга Василівна, 24 р.
43. Ковальчук Тимофій Самійлович, 21 р.
44. Сенкевич Михайло Федорович, 27 р.
45. Корнієвський Олексій Якович, 19 р.
46. Бондаренко Роман Денисович, 24 р.
47. Вакулєнко Іван Федорович, 28 р.
48. Набекало Іван Сергійович, 23 р.
49. Дударець Марія Григорівна, 22 р.
50. Гаскевич Адам Петрович, 34 р.
51. Тимченко Іван Мусійович, 50 р.

Ковалю – “Отамани Гайдамацького краю: 33 біографії. – Ред.).

Обидві книги справили на мене невимовне духовне враження. Гегелівська чіткість фраз, зрима політична концепція, дещо незвичайне, але такий до запаморочення приємний “дух, що тіло рве до бою”, що пробуджує в генах щось напівзабуте, шумить у крові. І ти раптом відчуваєш, що отого “чогось” – таємничого і бойового – тобі все життя бракувало для цілісної душі. Ти йдеш вулицею, мугикаєш собі, а слова самі складаються у стару повстанську пісню. І тобі незатишно якось у цій дійсності, бо все те, що в тобі, не знаходить у ній відгуку. Стани швидко змінюються один за одним: піднесення – пригніченість – бажання боротися з цією дійсністю до останньої краплини одухотвореної – проникну-

52. Кравець Омелян Федотович, 24 р.”.

Наймолодшим було по 18 років (Антонові Безуглому і Стратонові Загаєцькому), найстаршому – 50 (Іванові Тимченку). Кат безжалюно застрелив чотирьох жінок – Марію Дударець, Ольгу Палієнко, Анастасію Тимченко, Ольгу Шельменко-Цимбалюк.

Проти ночі на 17 вересня 1922 р. Елькін розстріляв ще 12 підпільників 8-го повстанського району. У черговому рапорті “тов. Євдокимову” (18 вересня) він зазначив їхні прізвища. Ось ці, забути нами, імена:

- “1. Паламарчук Трифон Федорович, 19 р.
2. Порпленко Андрій Миколайович, 22 р.
3. Савицький В'ячеслав Павлович, 23 р.
4. Бурлай Сидір Анфімович (Онисимович), 21 р.
5. Яремчук Павло Федорович, 24 р.
6. Бабій Федір Іванович, 25 р.
7. Галенко Кіндрат Кирилович, 23 р.
8. Комаха Ілля Іванович, 24 р.
9. Сівковський Микола Йосипович, 19 р.
10. Задорожний-Будяк Костянтин Ларіонович, 27 р.
11. Романюк Мусій Онисимович, 32 р.
12. Мартинюк Михайло Юхимович, 23 р.”.

Наймолодшим, Трифонові Паламарчуку і Миколі Сівковському, було по 19 років, найстаршому, Мусієві Романюку, – 32 роки.

Минуло 100 років від цієї страшної трагедії.

І хто згадав про них?!

А коменданта Київської губерньської ЧК, коменданта концтабору ЧК в Пушчі-Водиці, капітана держбезпеки (від 1937) Юхима Давидовича Елькіна, попри його вірну службу Москві, розстріляли в Москві свої ж – 28 жовтня 1938 року. Катюзі по заслугі!

Вічна пам'ять борцям за волю України!

Смерть Москві!

Владислав КАРПЕНКО, Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр”

Дж.: ГДА. – Спр. 75144-фп – 8-й повстанський район. – Т. 2. – Арк. 130 – 131.

Документ перекладено з російської. Дякуємо Вадимові Золотарьову за біографічну довідку на Елькіна.

На світліні, ймовірно, Сергій Яворський-“Карий” (світлина зі справи 8-го повстанкому).

тої Духом Холодного Яру, отвореної-відтвореної Духом крові...

Я закінчив філологічний факультет Полтавського державного університету і знаю, як важко свідомим студентам-українцям годинами просиджувати в бібліотеках, по крупинках визбируючи правду про генезу нашої нації, її мови, її державності, культури, духовності. А що вони чують із високих кафедр? Їх давили і давлять белінськими, шкловськими, сінявськими, солженіциніми, не спитавшись, чи потрібні вони нам, українцям?!

Моїми політичними ідеалами є Гетьман України Павло Скоропадський, Микола Міхновський та Яків Орел-Гальчевський. Слава Україні! Слава нації! Смерть ворогам!

Костянтин РАХНО
М. Полтава
Дж.: Незборима нація (Київ). – 2001. – Ч. 10 (187). – Жовтень. – С. 2.

оприлюднити відкритий лист, адресований французьким письменникам, які протестували проти радянського вторгнення в Угорщину? І що змусило через два дні інших радянських письменників – Шагінян, Антокольського, Еренбурга, Саянова, Полевого, Луговського, Ніколаєву просити редакцію “Літературної газети” долучити їхні підписи до того ганебного листа?

Зрештою, що змусило Пушкіна до написання “Клеветникам России”?

Євген Євтушенко мав рацію: поет в Росії більше, ніж поет.

Він ще й донощик і співучасник злочинів російської влади.

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ, письменник
Київ

СПІВЕЦЬ НЕПРИМИРЕННОЇ УКРАЇНИ

Історичний клуб “Холодний Яр” завершує підготовку книги “Тарас Силєнко, співець непримиренної України”. У ній понад 200 спогадів і згадок про нього. Пропонуємо уривок зі спогаду кобзаря Тараса Компаніченка.

(...) Тарас мав таку особливість, це унікальний дар – радіти успіхам інших. Це дуже рідкісний дар, він умів радіти перемогам інших. Це те, чого, насправді, у цьому просторі дуже бракує. Я не відчував духу змагання з ним: Тарас тримав свій бабастон, і я за цей бабастон був спокійний, я тримав свій бабастон, думаю, що Тарас був за нього теж спокійний. У нас не було такого: хто гірше, хто краще.

Тарас не боявся політнекоректних речей. Він не викидав слів з пісні. Це піднімало його в очах одних людей, але в очах інших могло робити персоною нон-грата. Це теж певні свідомі вибори і максими. При цьому Тарас був дуже добра, зичлива, до всіх відкрита людина.

Насправді говорити правду, виболговати, виплакувати – все це шлях, який потрібно було пройти, проказати, не минати, як каже Шевченко, ані титли, ніжє тії коми. Тому в Тараса був шлях безкомпромісний і без огинань. Я колись (у 90-ті роки) його запитав: “Тарасе, що зараз робиш?” А він: “Та як що? Займаюся тим, чим і повинен, – героїчним епосом: козацькими і гайдамацькими піснями”.

Тобто він сформулював свій напрямок ще в 90-ті. Будник, напрям, сформулював свій напрямок як “виплакати всі болі”. Якщо порівнювати, то в Тараса, мабуть, не тільки виплактування всього болю, а от саме збурення до революцій, бунтів і повстань. Тобто він був співець непримиренної України, яка бореться зі всіма ворогами, що стають на її шляху до свободи!

Ми з Тарасом поставили відверто: кобзарство – це наше життя. Ми довели, що цим можна жити і з цього можна жити. Не просто час від часу брати бандуру до рук і називатися кобзарем. А ми були як два крила одного цілого, ми довели, що це можна робити – і жити цим, і жити з цього. Тобто займатися улюбленою справою, яка тебе годувє.

Будник називав Тараса “Тарас Сила”. Микола побачив у ньому потенціал.

Вважаю, що внесок Тараса Силєнка в українську культуру вельми значний. Він би міг очолити катедру кобзарського співу чи кобзарства, якби така була. Велике щастя, що його син Святослав продовжує батькову справу. Тут є певна запорка того, що всі надбання Силєнка старшого не пропадуть. Але він на-

багато більше міг зробити, якби був живий і міг передати це майбутнім поколінням. На жаль, ми цінуємо те, що втрачаємо. У нас суспільство недолюблених. Суспільство мало би бути вдячне синам, які вірно служать народові не за якісь інтрати (чистий прибуток. – Ред.) і привати, а з любові. І я відчував оцю необласканість Тараса Силєнка.

Я кожного разу думав: якби литовці чи поляки мали такого співця, як Тарас Силєнко, як би вони до цього поставилися? Мабуть, це було б оцінено досить високо. У нас, на жаль, не вміють цінувати людей, які самовіддано працюють на полі української культури. Суспільство не може повною мірою осмислити, хто поруч, що це за постаті, яку роль вони відіграють у формуванні національної свідомості, у піднятті та актуалізації національно-культурної спадщини. Давні пісні, музичні твори, епічні взірці епіки актуалізуються і стають творами сучасності, які звучать і впливають на формування культурного простору. І от Тарас був одним з тих, хто формував цей простір, привносячи в нього елементи давньої української епіки. І робив це по-мистецькому, робив це артово, харизматично, віддано, щедро. Він щедро це сів! Тобто він був просвітником, сячем, служителем на вівтарі української культури. І, на жаль, як сказав один видатний український художник, за просвітництво в нас Шевченківські премії не дають. А варто було б давати, бо така темінь-глухота, і наслідки ми ці пожинаємо тепер.

Якби суспільство ставилося відповідально до таких служителів, вірних синів України, то надало б хоч маленьку підтримку. Тарас спирався на клуб “Холодний Яр”, він їздив багато з презентаціями книг Романа Ковалю, весь час був на цих прощах Холодноярських, увесь час був на фестивалях, де було місце для людей, які можуть уважно слухати. Але насправді можна було дати осмислити цей багаж і дати прожектор. Головне ж тут суспільний прожектор.

Чому люди в нашому суспільстві знають про тих, про кого не варто було б знати? Тому що є прожектор. Тому що про них говорять і їх якісь чином намагаються висвітлити подібні їм, їх нагороджують орденами – Кошового, Могилевську, Козловського. Тарас не удостоївся навіть посмертно ордена чи чогось такого – за служіння, за вірне служіння!

Тарас КОМПАНИЧЕНКО, народний артист України
Вересень 2022 р.

Публікується вперше

ЖИТОМИР ПРОТИ РОСІЙСЬКИХ ОКУПАНТІВ

“Коли [навесні 1919 р.] до Житомира знову наближалось большевицьке військо, – в місті вдарили по церквах в дзвони і на заклик військової влади до оборони стало буквально все населення, здатне тримати зброю, в короткій часі розібрано до 8000 рушниць; всі учні, хлопчики, старі сиві люди й навіть жінки, вхопивши зброю, побігли на позицію, а інші почали збирати білизну, організувати перевізні пункти.

Всі були коло діла. Православні й католики, яких на площі благословляло духовенство, йшли битися за своїх жінок і дітей. Тендітна паночка підносила патрони, старі сивобороді діди вели перед молодим, і в результаті три большевицьких полки піхоти і один полк кінноти, що вже були зайняли околицю міста, відбито з великими для них втратами.

Селяни околицьних сел, прочувши, що знову йдуть большевики, прийшли допомагати: одна вчителька з близького села привела сотню озброєних добровольців. З іншого села о[тець] дякон привів цілий

курінь і намагався сам вести його до бою, та вже другі панотці насилу вмовили його, що не подобає духовній особі йти до бою.

Військові, що бачили цю житомирську баталію, зазначали, що й на війні рідко доходило до такого бою, під грім гармат і роботи 40 кулеметів мешканці Житомира ходили на штики і вибили 4 тисячі большевицького війська”.

Дж.: Покутський вісник. – 1919. – № 35. – 29 цвітня 1919.

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України

ЧОРНИЙ ЗАПОРОЖЕЦЬ ІЗ ДОНБАСУ – ЗАХИСНИК КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

До 17 років життя Петро Первухин “насолоджувався пахощами лук і липових лісків Харківщини”, а потім зі своїм другом Симоном Рідним помандрував на Київ, щоб стати до лав борців, що “розпочали боротьбу за волю України”.

Записалися до Гайдамацького кінного полку ім. Костя Гордієнка під командуванням Всеволода Петріва. Так у січні 1918 р. 17-літній юнак став гайдамакою. А полк якраз вів вуличні бої в Києві, боронив Центральну Раду. Врешті в лютому гордієнківці разом із залишками інших частин відступили через Святошинне на Житомир і Сарни... Але вже навесні “з цим полком у курені смерті (кулеметний курінь) відбув похід на Крим”, – згадували його бойові побратими.

Переможний похід на Крим – це були чи найщасливіші миті життя всіх його учасників. “Це був майже тріумфальний похід, – писав сотник Борис Монкевич. Учасники цього походу на ціле життя не забудуть його”.

Народився Петро Архипович Первухин 21 лютого 1901 р. на в с. Очереті на Харківщині, тепер м. Очеретине Покровського району Донецької області. Чотири роки навчався в комерційній школі в м. Барвінковому...

Після розформування гордієнківців, які відмовилися присягати на вірність Гетьманові України Павлу Скоропадському, Петро пішов на службу до Харківського слобідського коша Івана Кобзи, а 12 січня 1919 р. в Полтаві вступив до дивізіону ім. Петра Болбочана, у якому було “багато знайомих з полку Костя Гордієнка”. Згодом став чотовим кулеметної ватаги, не раз брав участь у боях.

Після арешту полковника Болбочана частині заборонили називатися його іменем. “Полк мав називатись Республіканським, – казав Петро Дяченко, – але ми цю назву відкинули. Частіше нас називали Чорношличниками”.

У квітні 1919 р. під тиском Красної армії (фактично григорівських частин) чорношличники разом з нашою армією перейшли Дністер і опинилися в Румунії. Румуни нахабно грабували і роззброювали наші частини. Єдина частина нашої армії, яка не дала себе роззброїти, – чорношличники.

Ось як згадував про спробу румунів роззброїти його частину командир полку Петро Дяченко: “В Чернівцях була спроба обеззброїти полк, що мала виконати румунська піхотна сотня, і який же сором – у лаптях. Командир компанії гостро взявся за нас, наробиш крику на все місто. Через перекладача я проводив з ним розмову в жартівливому тоні, але Румун, як видно, на жартах не знався, бо дав нам 5 хвилин часу на приготування до задачі зброї, після чого його солдати силою відберуть її у нас. Він уже обеззброював нашу піхоту. Тоді, знову жартом, запитав я Румуна, чи його вже хто обеззброював. Румун знову в крик, що вже минуло 5 хвилин, а зброї не виносять. І потішив його, що зараз винесуть... На мій знак сурмач заграв «сполох», і з вагонів вискочили козаки з рушницями, готовими до стрільби, оточили лапотників. Із вагонів виглядали наші тяжкі кулемети, теж готові до бою. Бідний командир сотні цілковито розгубився і вже без крику просив, щоб не робили йому кривди, бо пропала його кар’єра”.

“Із вагонів виглядали наші тяжкі кулемети, теж готові до бою”, –

писав Петро Дяченко. Напевно, серед тих кулеметників був і Петро Первухин.

Через Буковину чорношличники дісталися галицького міста Заліщиків. Тут захворів на тиф. На Провідну неділю лежав у тифозному “українському шпиталі” – “якщо можна було називати шпиталем ті застені брудною соломою приміщення коло станції”, – згадував Юрій Городянин (Горліс-Горський), який, хворий на тиф, також опинився в цьому “шпиталі”. Він писав: “Із соломи вилазили та чіплялися до тіла рідні українські воші. Поруч «воювали» в гарячці запорожці. Днями й ночами припадали коло нас добрі феї: пані комісарова із сестрою та ще кільканадцять панночок-залищанок. Приносили вино, конфітури, тістечка, а головне – ввічливість і щире рідне слово”. Мабуть, їхню ласку відчув і Петро Первухин.

“Простояли в Заліщиках три дні, – розповідав Петро Дяченко. – За той час і ми заімпонували місцевому населенню, бо платили, не рахуючи грошей, все на око і залежно від настрою, аж місцевий комендант гарнізону Галицької армії мусів скликати нараду командирів частин і прохав вплинути на козаків і старшин, щоб не розкидалися грішми, бо в цей спосіб вони знецінюють їх і деморалізують населення.

Після трьох днів похідним порядком рушили ми через Радивилів – Почаїв – Вишневець, наспівши в Ланівці 2 червня 1919 року”.

Так починався похід на Київ. Петро Первухин служив тоді під командою хорунжого Щербини, командира кулеметної ватаги. У частині було 8 важких кулеметів – 4 на юках і 4 на тачанках. Після Заліщиків частина стала називалася 1-м кінним полком Чорних запорожців. Полк вирушив на Київ, а Петро Первухин, ще хворий на тиф, опинився у шпиталі в Тернополі. Але згодом він наздогнав свій полк і разом з ним увійшов у визволений від більшовиків Київ.

“По відвороті з Києва приймав участь у всіх полках разом з полком аж до 6 грудня 1919 р., коли армія УНР вирушила в Зимовий похід”. З рідною частиною виступив у незвідані і Петро Первухин.

Про свою участь у Визвольній боротьбі Петро Первухин написав спогади. Назвав їх “Мій життєпис”, вислав його для публікації в журнал “Дороговказ”, що видавався в Торонто, але журнал зміг опублікувати лише малий фрагмент – “Під Вознесенським” – про перемогу армії Зимового походу Михайла Омеляновича-Павленка над червоними москалями.

Місто, яке обороняли 2 більшовицьких бронепотяги та піші частини, треба було взяти шаблями і багнетами, бо набой скінчилися. На кожного залишалось по 2 – 3 патрони.

Напередодні битви Петро Первухин благав кіннотників дати йому набой до кулемета. Це зафіксував у спогаді чорношличник Лавро Кемпе. Лавро писав: “Наш бойовий одчайдух Петро Первухин ходить між кіннотниками і благає [дати] хоч по пару патронів до кулеметів. – Він учора вистріляв усі: залігши у шкерті соломи, підпнувшись ворожу лаву на приціл і розстріляв її... [Чути] його слізне благання:

– Хлопці, дайте! Дайте хоч по одному! Я їх, сухих синів, – у мого! А то мій кулемет, клятий, як нема набойів, – не стріляє!”.

А ось спогад самого Петра Первухина, – коли Вознесенськ уже було здобуто. “А тепер... про перемогу під Вознесенськом. Ви добре знаєте, що, вирушаючи в Зимовий Похід, ми не мали амуніції. Яка то радість була, коли хтось під час походу міг роздобути якийсь десяток набойів до рушниць. І от... перемога! Прибігаємо під містечко, а там цілі гори набойів, новенькі кулемети, новенькі машинки до набивання стрічок... Тепер уявіть собі картину: козаки прибігають та від радости не знають, що мають робити. Один упав на коліна і обіймає кулемет та плаче як мала дитина. Інші падають на коліна, підіймають руки вгору до Бога, плачуть із радости та моляться. А ще інші кидають

шапками угору та із слізьми на очах складають Провидінню подяку. А були й такі, що, обладувавшися набоями, кричали:

– Тепер ходіть! Хоч із самим чортом, не то що із Троцьким, дамо собі раду!

Інші регочуться як неприємні. Цієї картини не можу описати, бо і сам з радости не знав, що роблю. Напевно, коли б мій батько тоді побачив мене, то сказав би:

– О Боже, здуріла дитина!

Цю картину я бачу перед собою як учора, хоч уже минуло від того часу близько півстоліття. Частенько про це згадую, і старому сльози починають текти із очей, як тоді...”.

Начальник штабу 1-ї Запорозької дивізії Михайло Крат стверджував, що у Вознесенську було захоплено 2 мільйони рушничних набойів, 32 тисячі гарматних, 28 гармат, 5000 рушниць, 4 кулемети.

За участь у Зимовому поході підстаршина Петро Первухин нагороджений орденом Залізного хреста (№ 882) – найвищою нагородою української армії.

У своїх спогадах Петро Первухин “із захопленням згадує... про своє перебування в Кінному Полку ім. Гордієнка під командою ген. В. Петрова, у Харківському Слобідському Коші отамана [Івана] Кобзи та в Полку Чорних Запорозжів...”. Попри важкі випробування і втрати, то були найщасливіші роки його життя.

Але сили були нерівні, а сильних і надійних союзників Україна не мала, тож Москва задавила нас своєю масою, невичерпним людським резервом, який вводила і вводила в Україну з метою поневолити український народ.

І пролягла бунчужному Первухину дорога на еміграцію.

Карався в польських таборах інтернованих у Пікуличах, Вадовичах та Каліші. 10 березня 1922 р. Петро втік з табору до Чехословацької Республіки. У нову для себе країну прибув 16 травня. Врешті, оселився на Пряшівщині, де населення було переважно українським. Видно, хотів бути ближче до рідного народу.

Одружився з Альжбетою, 1907 року народження. 17 липня 1925 р. у подружжя народився син Петро.

Коли українці Карпатської України взялися будувати свою державу, Петро разом з родиною приїхав до Хуста, де зібралося вже чимало вояків Армії УНР. “Вступив до Карпатської Січі та приймав участь в боях аж до катастрофи 16 березня 1939 р.”.

Після окупації Закарпаття угорцями повернувся до Словаччини, потім переїхав до Чехії, а згодом і до Німеччини. А вже по Другій світовій війні разом із дружиною і семилітньою донечкою Марусею вирушив на край землі – в Австралію. Став тут учасником українського громадського життя, зокрема був активним членом Союзу українських комбатантів Австралії.

У 1971 р. відсвяткував 70-літній ювілей. Саме з цим ювілеєм привітали його товариші по зброї – “старий гордієнківець” Теодор Грінченко і запорожець Яків Балабан, які 1 травня 1971 р. у виданні “Вояцька думка” опублікували коротку замітку “Петро Первухин – хорунжий Армії УНР”, яка стала одним із джерел цієї статті.

Унерівські еміграційні структури за участь у Визвольній боротьбі нагородили його Хрестом Симона Петлюри (№ 1796) та Военним хрестом (№ 1050, 12.05.1968).

Спогади Петра Первухина редакція “Дороговказу” планувала представити на сторінках свого видання, але, крім малого фрагмента, більше нічого не опублікувала. Можливо, рукопис десь зберігається в Канаді й чекає на свого дослідника.

На жаль, ми не знаємо дати смерті й місця поховання легендарного українського воїна. Якщо хтось знає, відгукніться!

Юрій ЮЗИЧ, Роман КОВАЛЬ, Історичний клубу “Холодний Яр” Київ, 23 – 24 вересня 2022 р.

“ТЕНГРІ”

Снайпер-розвідник з найбільшою кількістю вдало виконаних суперскладних та надзвичайно ризикованих завдань. Людина-легенда російсько-української війни. Воював з 2014 року.

Народився у Кривому Розі. Справжнє ім'я й досі не маю права повідомляти. Думаю, ви розумієте, з яких причин.

Про подвиги Великого Воїна ходять легенди на фронті – як про візірець сміливості, мужності, іноді перевернення людських можливостей.

“Тенгрі” на фронті знали всі підрозділи та керівники спецоперацій – вони часто радилися з ним. Найкращі воїни пишалися дружбою з цим велетнем.

Він був безстрашний. Коли орки почали наступ на Київ, “Тенгрі” з побратимами з Донецької області примчали сюди.

В Ірпені працював у самому печлі... “Що розповісти тобі смішного?” – кажуть його побратими... Ось історія, як орки смажили їжу на захоплених підвірях ірпінців. “Тенгрі” пробрався якомога ближче до

них і знешкодив ворога точним вистрілом так, що той впав у розпалений мангал, ставши сам мангалом. Людина-скеля, небагатослівний, а частіше мовчазний, кожне його слово було на вагу золота.

Надійний друг, скромний як для героя війни, з гострим почуттям справедливості.

Він дуже рідко дозволяв собі відпочинок. “Кожен день моєї відсутності на фронті може вартувати життя нашим хлопцям. Як я можу їх покинути?”

“Тенгрі” загинув 28 серпня 2022 р. під час виконання бойового завдання.

З вересня його поховали в Києві. “Тенгрі” гідний звання Героя України!

Звертаюся до Володимира Зеленського і керівництва ГУР Міністерства оборони України, аби “Тенгрі” відзначили (посмертно) заслуженою ним найвищою державною нагородою України!

А поки допоможемо його родині. Ось номер картки для допомоги: **5168 7450 2262 4834**, Наталя Воронкова, волонтерка, подруга сім'ї.

Яніна СОКОЛОВА, тележурналістка

ВОЛОДИМИР КОВАЛЬСЬКИЙ – ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

27 лютого 2022 р. під час боїв за Бучу загинув доброволець та ветеран АТО Володимир Ковальський-“Інженер”. Йому було 38. Ще у 2015 р. в боях за Україну він втратив обидві ноги. Його дружина Катерина тоді була на 8-му місяці вагітності. Ще до її пологів він став на тимчасові протези.

27 лютого почався один із найзапекліших боїв у Бучі поблизу супермаркета “Novus”. Хлопці підбили два ворожих БМД та поклали чимало живої московської сили. Проте бій був нерівним, і нашим довелося відходити. Володимир Ковальський залишився. Його

останні слова були: “Відходьте, хлопці, я прикрию”. Вічна слава!

ЗАГИНУЛА ОЛЯ “СІМБА”

На війні з російськими окупантами загинула військовослужбовиця 24-ї механізованої бригади ЗСУ ім. Короля Данила Ольга Сімонова-“Сімба”, яка після агресії РФ відмовилася від громадянства Росії і пішла воювати за Україну.

У 2017 р. вона стала першою контрактницею ЗСУ – іноземкою, яка отримала паспорт громадянки України під час служби в ЗСУ.

Наприкінці 2018-го Сімонова пройшла навчання в “Десні”, стала командиром БМП.

Оля загинула 13 вересня поблизу м. Соледара на Донеччині. Вічна слава!

ТИХИЙ ПОДВИГ ХУДОЖНИКА

Художник Артур Орльонов, який геніально відтворив низку образів вояків доби УНР, тепер малює світлі лики героїв, які полягли в боротьбі за Україну в нинішній війні. Він закінчив третю частину триптиху “Україна нескорена” (поки що у графіці). На ній зображено 40 загиблих героїв у війні проти Росії. Серед них є й наші друзі. У лівій частині картини – командир “Карпатської Січі” Олег Куцин (2-й ліворуч), голова ГО “Протасів Яр” Роман Ратушний (у 1-му ряді праворуч з автоматом); у правій частині картини – поет Юрій Руф (у

центрі з автоматом), праворуч від нього свободівка Ірина Цвіла, праворуч у 1-му ряді Георгій Тарасенко, похований у Холодному Яру, на найвищій точці – на Мотриніному городищі.

Артур дав детальні підписи до всіх намальованих героїв. Шкода, що цей документ епохи не можемо подати повністю – через маленький розмір нашої газети.

Від імені Історичного клубу “Холодний Яр” висловлюю панові Артурові щире подяку за сердечне відтворення дорогих нам людей.

Роман КОВАЛЬ

Цитата дня

РОБІТЬ ДОБРО – МОСКАЛИМ НА ЗЛО!

Роман КОВАЛЬ

“СЛАВА УКРАЇНІ!”: КОРОТКА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ

Почалося все від Тараса Шевченка. У грудні 1839 р. у вірші “До Основ’яненка” він уперше використав вислів “Слава Україні”.

Наш завзятий Головатий
Не вмере, не загине.
От де, люди, наша слава,
Слава Україні.

28 березня 1847 р. московські жандарми вилучили вірш Миколи Костомарова, братчика Кирило-Мефодієвського товариства, під назвою “Діти слави, діти слави, час вам настає”. Завершувався він піднесено: “Воскресне Свобода, Славо тобі, Україно!”

1877 року на сцені театру Одеон у Парижі було поставлено віршовану драму Поля Деруледа “L’Hetman” (на українсько-польському матеріалі). У п’єсі були такі рядки: “Фрол Гераш на порозі. Слава Україні!”

Прототипом Фрола Гераша був Богдан Хмельницький, дія відбувалася під час козацького повстання в 1640-х роках. Але ідея вільної України у Франції була непопулярна, там сердечно любили варварську Росію, тож уже в 1880 р. п’єсу заборонили з цензурних міркувань.

Вітання “Слава Україні!” виникло в середовищі українського революційного студентства Харкова щонайменше ранньої весни 1899 року. Відповідь була “По всій землі слава!”. Це засвідчив у спогадах “На межі двох віків” член РУП Олександр Коваленко, один з майбутніх керівників повстання на броненосці “Потьомкін”.

Скорочений варіант – “слава” – використовувався вже на початку ХХ ст. ширшою громадою. Ось приклад. “Слава” лунало 30 серпня 1903 р., під час вшанування пам’яті Івана Котляревського в Полтаві. Тоді на вечорі пам’яті українського поета міський голова Трегубов заборонив промовцям виступати українською мовою. Микола Міхновський вийшов на сцену і публічно заперечував. Вийнявши з течки адрес, сховав його до бокової кишені свого фрака, а порожню течку поклав перед Трегубовим. Зі сцени він зійшов “під гучні оплески й крики «Слава» многотисячної маси присутніх”.

На початку ХХ ст. вітання “Слава Україні” було поширене в США серед робітників-емігрантів т. зв. першої хвилі.

Удобу Лютневої революції 1917 р. “Слава” вийшло із середовища Українського військового клубу ім. гетьмана Павла Полуботка, створеного Миколою Міхновським. У першій половині березня клуб ім. гетьмана Полуботка випустив відозву із закликом творити українське військо. Десятки тисяч її примірників було поширено на всіх фронтах серед воєцтва українського походження.

Текст, найімовірніше, написав Микола Міхновський. У відозві були такі слова: “Слава великому народньому війську! Слава синам вільної України!”

Цивільні та військові охоче підхопили це вітання. Ось уривки з хроніки гарячої весни 1917-го...

У березні на студентському мітингу в Київському університеті після виступу Вартоломія Євтимовича залунало “трімке, завзяте «слава» й нескладне, бо до цього часу потайки співане, «Ще не вмерла Україна»”.

6 березня в Києві Микола Міхновський організував підготовче військове віче. Віче прийняло резолюцію про створення української армії. Резолюцію військові зустрінули вигуками “Слава!”.

А ось грандіозне віче в березні на Софійському майдані в Києві, яке організував Микола Міхновський. Він і задавав тон усьому вічу. “В перервах між промовами то одна, то друга оркестра грає «Ще не вмерла Україна», яке підхоплює все віче... гремить національно-радісне «слава»”.

Як вишукано-точно сказано: “національно-радісне «слава»”!

“Слава Україні!” лунало чи не на всіх мітингах і маніфестаціях щасливої весни 1917-го.

5 травня “Слава!” вигукували делегати Першого військового з’їзду під час виступів Миколи Міхновського і Миколи Левитського.

23 червня 1917 р. в Києві проголошення Першого універсалу Центральної Ради українці вітали гаслами “Хай живе вільна Україна!” та “Слава Україні!”.

На початку липня 1917 р. вояки полку ім. Полуботка, захопивши владу в Києві, пройшли повз Педагогічний музей і з ентузіазмом вигукували: “Слава Українській Центральній Раді!” Це гасло підхопили й вояки інших українських частин, а згодом і повстанці.

24 січня 1918 р. під час пекельних боїв за “Арсенал” у Києві богданівець Олександр Фещук разом з іншими козаками, озброєними кулеметом, із криком “Слава!” кинулися в атаку на московських закоротників.

Коли в січні 1918 р. українська молодь вирушала на фронт, під Крути, то на побажання “Вертайтесь переможцями!” відповідала “Слава Україні!”.

9 вересня 1918 р. Гетьман України Павло Скоропадський їхав до Берліна. На залізничному вокзалі Києва Гетьман привітався з почесною сотнею словами “Слава Україні!”. У відповідь пролунало: “Гетьману слава!” Це зафіксував у спогаді Святослав Шрамченко.

“Слава Україні!” летіло і над Софійським майданом 22 січня 1919 р. під час проголошення злуки УНР і ЗУНР. Учасник події Лунгсин Цегельський засвідчив: “Сонце світило з гори на бані Софії... відбивалося тисячами іскор від шоломів та багнетів... полки, українські полки плили поперед найвищу владу об’єднаної України... звони всіх церков гуділи без упину, від Дніпра греміли раз по раз сальви кріпосних пушок; а народ в одушевленню кричав «Слава Україні!»”.

А ось про бій повстанців Лисогірського куреня отамана Чайківського біля Олександрівська у травні 1919 року: “Більшовики виявились не дуже завзятими. Коли вони почули крики «Слава!», їхні лави зупинились”.

На початку 1919 р. один із двох бронепотягів Армії УНР так і був названий: “Слава України”.

Кричали “Слава!” і під час урочистих подій – на знак рішучої згоди продовжувати боротьбу.

6 грудня 1919 р. за наказом Петра Дяченка відбулася збірка полку

Чорних запорожців. Було це в Новій Чорторії. Час був страшний: гинула наша армія. “Непорушно стояли кінні сотні, најжачивши списи”. Об’їхавши сотні, Петро Дяченко став перед фронтом полку.

– Козаки, тимчасово переміг нас ворог, – сказав він. – Для нас лишилася одна дорога – йти в запілля ворога. Хто не бажає йти в партизанщину, хай залишиться тут, хай виїде наперед!

Запанувала тиша. Ряди стояли мов кам’яні, жоден козак не повернувся з місця. Коли зразу громоподібне «слава!» затрусило повітрям. Втомлені й почорнілі обличчя козаків засвітилися радістю, в очах запалав огонь завзяття. Козаки мов відродились”.

“Радісне «Слава» виливає обітницю-присягу”, – описував побачене чорношличник Валентин Сім’янець.

А ось Сім’янець розповідає про переможну атаку під час Зимового походу в м. Тульчині: “Хоч козаків було менше десяти, поручник Шенгур наважився на атаку.

– Вперед! Слава! – гукнув він.

І першим вихопився на майдан”.

Під час Зимового походу поручник Юрій Городянин разом з товаришами вперше потрапив до Холодного Яру. Уже пізніше, як письменник Юрій Горліс-Горський, він описав у своїх спогадах “Холодний Яр” зустріч із мешканцями холодноярського села Мельників у лютому 1920 року:

“Село має звичайний мирний вигляд, – писав Юрій, – але гурт парубків, що йшли по вулиці, співаючи «Серед степу на просторі», – озброєні. У всіх – рушниця, в деякого шаблі і револьвери, а в одного шабля старовинна, оправлена в срібло. Під’їжджаю до них.

– Добридень, хлопці!

– Слава Україні! – відповідають декілька голосів.

Я трохи розгубився, бо не знав, що у холодноярців заведено замість «Здоров» вітатися «Слава Україні», а відповідати «Україні слава»”.

Уже в наші часи, під час одного з Холодноярських вшанувань, у сусідній Медведівці, на повороті на Мельники, було поставлено ошатний пам’ятник цьому вітанню. На ньому так і написано: “Слава Україні! – Україні слава!” А також викарбувано, що це гасло народилося в Холодному Яру.

Отаман Вільного козацтва Яків Водяний, який на початку 1920-х короткий час перебував у Холодному Яру, в історичній драмі на 4 дії “Холодний Яр”, надрукованій у 1928 р., наводить інший варіант вітання холодноярців: “Слава Україні! Навіки слава!”

На фінальній стадії Першого зимового походу, 19 квітня 1920 р., після здобуття міста Вознесенська, командарм Першого зимового походу Михайло Омелянович-Павленко і т. в. о. начальнича штабу Андрій Долуд видали наказ по Армії УНР (ч.18, “По муштровій частині”, з підзаголовком “Слава Україні”). Наприкінці 3-го параграфу прописано: “Всім частям армії на похвалу, а то подяку за службу Україні відповідати: «Слава Україні»”. Тобто 19 квітня 1920 р. це гасло стало офіційним в українській армії.

Вітання “Слава Україні! – Козакам слава!” використовували Чорні запорожці. Підтвердження цього знаходимо в ще не опублікованому спогаді Сергія Татарулі, 1911 р. н., який ми розшукали разом з Юрієм Юзичем. З великими небезпеками разом із мамою Софією і сестрою Вірою дістався він з Києва до Кам’янка-Подільського, де в той час служив батько Микола, старшина Армії УНР. “Коли ми проходили одним селом, назустріч нам вийхала купка

чорношличників і їх начальник недалеко від нас сказав із серцем: «Слава Україні!» Це мене зворушило до глибини серця”.

Усі частини Армії УНР, йдучи в атаку, грізно кричали “Слава!”.

Ось приклад – уривок зі спогаду Петра Дяченка “Чорні запорожці”: “Залишився єдиний вихід – піша атака: «Москалі, геть! Слава!»”.

Використовували це гасло тетіївські повстанці, партизани отаманів Якова Шепеля, Ілька Струка, степовики Костя Блакитного та інші іррегулярні частини народного війська.

4 травня 1920 р. у важкому бою під Джуґастрою в полі з’явився Юрко Тютюнник. Він їхав на коні між лавами. Козаки, шойно розгублені, грізно і бадьоро загукали: “Слава!”

Десь у ці дні 6-та Січова стрілецька дивізія ешелонами (через Бердичів) їхала визволяти Київ. Майже на кожній станції юрби народу зустрічали потяг могутніми вигуками “Слава!” Отже, не тільки військо, а й цивільні вже перейняли це вітання.

Тесаме було й у визволеному Києві. Після урочистого проходження на Софійському майдані колони 6-ї Січової дивізії рушили на Печерськ. Назустріч українському війську лунало: “Слава!”

Улітку 1920 р. в переможному бою під м-ком Лучинцем на Поділлі запорожці гукали “Слава!”.

На початку вересня 1920 р. в бою під галицьким селом Медухою козаки Богдано-Дорошенківського куреня 1-ї Запорозької дивізії перейшли в переможну контратаку з криком “Слава!”.

Так було й у вересні 1920 р. в бою під м-ком Тарнородою на Збручі. 6 липня 1920 р. в околицях с. Сорочодубів відбувся кривавий бій з більшовиками. Ворог, врешті, оточив юнаків Спільної юнацької школи, які під командування полковника Хоми Пархомюка тримали героїчну оборону. Коли чекіст у чорній шкірянці запропонував юнакам службу у Красній армії, полковник Пархомюк, випроставшись, рвучко виступив уперед і плонув у пику ворогові. А тоді твердим голосом вигукнув:

– Я плюю на тебе і на всіх вас, катів! Я – полковник Пархомюк, колишній командир 2-го Сірого полку. Слава Україні!

Полковник гідно прийняв смерть. Його останніми словами були “Слава Україні!”. З цими словами на устах загинув у пику українських героїв.

Але з цими словами ми й не раз перемалали. 11 листопада 1920 р., Поділля, сотник Михайло Шило на чолі авангарду 3-ї сотні Лубенського полку під’їхав до крайніх хат села Котюжан. Сотник уже мав інформацію про ворожий батальйон, що прийшов з Обухова. 300 москалів! Сил, щоб атакувати, було мало – 13 осіб. І все ж... “Неочікувані постріли і дикий крик «Слава-а-а-а-а-а!»” налякали червоних. Їх охопила паніка. Про це свідчила метушня та безладна стрілянина в небо. Багато хто намагався втечею врятувати життя, інші кидали зброю і піднімали догори руки. А розлючені вершинки вже врзались у московську гущу і безжалісно рубали”.

У книжках-дослідженнях Історичного клубу “Холодний Яр” таких прикладів чимало...

І все ж нас перемогли.

Армія УНР опинилася на еміграції. Багато вояків на початку 1920-х прибули навчатися в Подєбради – чеське курортне місто, де було створено Українську господарську академію.

12 листопада 1925 р. в Подєбрадах було засновано Легію українських націоналістів. Серед її членства переважали козаки і старшини Армії УНР. Членами ЛЮН були такі визначні українці, як Євген Маланюк, Леонід Мосендз, Микола Вікул, Яків Моралевич, Юрій Артюшенко та багато інших. Головою став сотник Микола Сціборський – старший ад’ютант штабу Окремої кінної дивізії Армії УНР. Організаційним вітанням ЛЮН стало “Слава Україні! – Слава, слава!”.

3 лютого 1929 р. на конгресі у Відні Легія українських націоналістів разом з іншими націоналістичними формациями створила Організацію українських націоналістів. Надалі члени ОУН віталися між собою “Слава Україні! – Вождєві слава!”.

1941 року Великий Збір ОУН(Б) затвердив офіційне привітання організації: “Обов’язуючі слова повного привіту: «Слава Україні», відповідь – “Героям слава». Допускається скорочення привіту: «Слава» – «Слава»”.

Після придушення збройного спротиву ОУН-УПА націоналістичне вітання Москва заборонила на довгі десятиліття. Відродилося воно вже після проголошення незалежності в 1991 році. Але використовували його переважно націоналістичні організації – ДСУ, “Тризуб” ім. Степана Бандери, ВО “Свобода” та інші. Особливою популярністю вітання набуло під час Євромайдану у 2013 р. та під час російсько-української війни (з 2014). Від 2018 р. – це офіційне військове вітання у Збройних силах України та в Національній поліції.

Слава Україні!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр”

Автор дякує за допомогу в підготовці статті Євгенові Букету та Юрієві Юзичу.

На світликах – підхорунжий полку Чорних запорожців Микола Мезенцев, один з тих, хто увів вітання “Слава Україні!”, та Головний отаман Холодного Яру Кость Блакитний, який також вітався “Слава Україні!”.

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ “ОТАМАНІЯ”

Книги Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через крамницю “Отаманія”.
Ось тут: <http://otamania.in.ua>

Сердечно дякуємо за підтримку газети “Незборима нація”!
Ігор СМЕТАНСЬКИЙ
(Калуш) – 300 грн.

Віктор ДРУЗЬ (с. Зорине, Сумщина) – 500 грн.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Її редактор Р. Коваль – дослідник Визвольної боротьби українців за свою державу ХХ ст. Ця газета – про долі УСС, вояків Галицької армії, Армії УНР, повстанських отаманів та їхніх козаків, Карпатську Січ, ОУН, УПА, вояків АТО, а також про кобзарів, письменників, нові книжки про Визвольну боротьбу.

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Редактор Роман Коваль

**Верстка Анна Воловник
Коректор Надійка Овчарук**

**Інформаційне забезпечення Микола Владзімірський,
Владислав Карпенко,
Люба Криворот**

Технічний директор Максим Селюзкін

Адреса для листування 03049, Київ, вул. генерала Геннадія Воробйова (Курська), буд. 202, пом. 14.
Тел./факс: 242-47-38
kovalroman1@gmail.com
ФБ: Roman Koval
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Видання зареєстровано 28.12.1993 р. у Державному комітеті України у справах видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження.
Серія КБ №325.
Наклад 1000 примірників. Видруковано 26.09.2022 р. ТОВ “Прес Корпорейшн Лімітед”
Номер замовлення 2210308

Засновник Роман Миколайович Коваль

[HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/)

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України